

Position Paper

Rondetafelgesprek Wet open overheid

Met de Woo is ook het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding opgericht, om de toepassing van deze wet te bevorderen en gevraagd en ongevraagd te adviseren aan regering en parlement over beleid en wetgeving rond openbaarheid en goed beheer van overheidsinformatie. Het Adviescollege wil de commissieleden het volgende meegeven voor het rondetafelgesprek.

Het Adviescollege constateert dat de discussie over het belang van een open overheid zich de afgelopen jaren verengd heeft tot een discussie over de kosten. Na de vele uitvoerings- en invoeringstoetsen, volgen nu een kostenonderzoek en een evaluatie. Dat baart het Adviescollege zorgen. Kun je een prijskaartje hangen aan een overheid die open te werk gaat, transparant is, navolgbaar en aanspreekbaar? Geld is makkelijk te kwantificeren. Maar hoe meet je het belang van openbaarheid? Wat willen we betalen voor integer bestuur, voor een samenleving van mensen die vrijelijk over publieke informatie kunnen beschikken, om bezwaar te maken tegen een boete of beschikking bijvoorbeeld, een petitie in te dienen, een burgerinitiatief te starten, voor een belangrijke bron van nieuwsgaring voor een vrije en onafhankelijke pers?

Daarnaast constateert het Adviescollege dat het debat over de Woo versmald is tot een debat over de passieve openbaarheid: het vermogen, of onvermogen, van bestuursorganen om informatieverzoeken tijdig en adequaat te behandelen. Terwijl dit onderdeel van de wet enkel in samenhang gezien kan worden met die twee andere belangrijke onderdelen, die nog niet in werking zijn getreden of uitgevoerd. Allereerst betreft dat de informatiehuishouding van de overheid. Er is in 2020 € 800 miljoen voor vrijgemaakt, om de informatiehuishouding bij de rijksoverheid op orde te brengen (decentrale overheden dienden dit zelf te bekostigen, zij ontvingen geen aanvullende middelen). Er is echter nog geen significante verbetering zichtbaar. Ook is er nog geen serieus werk gemaakt van die andere as van de driehoek waarin een open overheid tot stand moest komen, de actieve openbaarmakingsplicht.

Het Adviescollege gaat ervan uit dat de komende evaluatie dan ook uitgevoerd wordt in het licht van bovenstaande tekortkomingen en de slechts eenzijdige implementatie van de Wet open overheid. En daarbij vooral de vraag opwerpt wat er nodig is om op die onderdelen vaart te maken. De Tweede Kamer kan de ministers hierop scherp houden. Zonder vooruit te willen lopen op de evaluatie, geeft het Adviescollege daarvoor de volgende aandachtspunten mee. We doen dat langs de lijnen van de driehoek van de Woo:

1

Orde in de informatiehuishouding

De grote uitdaging bij de Wet open overheid is dat de wet gaat over alle informatie die er is, terwijl er simpelweg te veel informatie rondgaat en deze informatie zich bovendien in ongeordende staat bevindt. Zonder dat dit deel van de driehoek op orde is en de informatiehuishouding van de overheid in de treurige staat blijft waarin zij zich nu bevindt, kan de uitvoering van de Woo nauwelijks succesvol zijn. In het rapport *Alles is niets* heeft het Adviescollege opgeschreven hoe de achterstand in te halen en geeft het concrete handvatten om orde op zaken te stellen. Het vraagt om keuzes op het gebied van bewaren en vernietigen onder sterke regie binnen wettelijke regels. Dat is de kern. De hoeveelheid informatie moet weer hanteerbaar worden, en op orde gebracht. Voor het hele functioneren van het openbaar bestuur, en zeker ook voor de uitvoering van de Wet open overheid.

2

Maak actief openbaar

Dat brengt ons vanzelf op het tweede onderdeel van de Woo-driehoek: het kerndoel in de wet om overheidsinformatie niet alleen op verzoek, maar vooral actief openbaar te maken. Het is voor burgers belangrijk dat zij bij de overheid terecht kunnen voor informatie, en dat deze op voorhand en actief toegankelijk gemaakt wordt. Zeker als de informatie die actief openbaar gemaakt wordt, goed aansluit bij de informatiebehoeften van de mensen. De initiatiefnemers van de Woo hebben daarbij de hoop uitgesproken dat de overheid ooit, in de toekomst, niet alleen informatie uit eigen beweging openbaar maakt, maar ook in staat is inzicht te bieden in de informatiestromen, in de vorm van een informatieregister. Het is goed die stip op de horizon te houden. Maar de overheid heeft van de actieve openbaarmakingsplicht nog geen serieus werk gemaakt; de betreffende wetsartikelen zijn zelfs nog niet (geheel) in werking. Een succesvolle uitvoering van de Wet open overheid kan echter niet zonder.

3

Informatie als een service

Over openbaarmaking op verzoek (het derde onderdeel van de Woo) merkt het Adviescollege op dat een informatieverzoek nu doorgaans is ingericht als een juridisch proces, terwijl het in feite een dienst is die verleend wordt door de overheid, na een vraag van een burger. Bij die dienst hoort de behoefte van de verzoeker, die een beroep doet op de overheid, centraal te staan. Wat wil iemand weten, hoe kom je het snelst bij die informatie? Daarbij zouden de uitzonderingsgronden slechts in spaarzame gevallen hoeven te worden toegepast, en moet het perspectief pragmatisch zijn in plaats van juridisch.

Die dienst heeft ook een wederkerig karakter. We hebben in Nederland een heel mooi openbaarheidsstelsel, met een breed documentbegrip. Dat heeft echter tot gevolg dat een informatievraag in potentie enorm kan zijn, en niet in proportie tot de informatie die nodig is om aan de behoefte te voldoen. De behandelaar heeft de verzoeker nodig om die selectie te kunnen maken. In die constellatie van behulpzame overheid en redelijke verzoeker kan elk verzoek in goed overleg en op transparante wijze uitvoerbaar worden gemaakt. Zeker als de informatie makkelijk vindbaar is, overzichtelijk opgeborgen en voor een groot gedeelte al toegankelijk zonder dat iemand erom te hoeft vragen.

Er moet nog veel gebeuren om het ideaal van een transparante en responsieve overheid op alle niveaus vorm te geven. Het Adviescollege roept de Kamerleden dan ook op de aandacht die zij hebben voor de Woo vast te houden, en de blik breed: een echt open overheid vraagt niet alleen om servicegerichte afhandeling van Woo-verzoeken, het informatiehuis moet op orde zijn en actieve openbaarheid de norm. Dat vraagt om aanhoudende tijd en aandacht, scherpe keuzes en strakke regie. Het Adviescollege is graag bereid om met u in gesprek te gaan hoe we deze evaluatie kunnen inzetten om meters te maken. Het is altijd goed om nieuwe wetten tussentijds te evalueren, maar bij de openbaarheid en de informatiehuishouding gaat het nu vooral om accelereren.